

616.89—008:616.831—073.97

ELEKTROENCEFALOGRAM U PSYCHOPATŮ

Podplukovník MUDr. R. ÚTRATA, MUDr. P. MAREČEK
Psychiatrické oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze

Jedním ze základních úkolů EEG vyšetření u psychických poruch je pomoc při odlišení organicky podmíněných duševních poruch od tzv. funkčních. Podobnou pomoc nám může toto vyšetření poskytnout i při diferenciaci uvnitř jednotlivých psychiatrických kategorií.

Proto také je velice zajímavé sledování EEG u psychopatií. Elektrické abnormity zde bývají popisovány totiž v daleko větším procentu než u neuróz anebo u jiných psychiatrických kategorií. Kromě toho pojem psychopatie patří k jednomu z oněch klinických „diagnostických pytlů“, kde se vyskytují vedle sebe často nejrůznější jednotky — byť na první pohled zdánlivě shodné — a kde tudíž je další vnitřní diferenciacie z různých aspektů jiných eminentně žádoucí.

Světové písemnictví nám ukazuje, že nejčastější elektrické odchylky byly pozorovány u agresivních, explozivních psychopatií se sklonem ke kriminalitě (Hill a Watterson, 1946; Simmons a Diethelm, 1946; Roubíček, 1949). Celkově se pak procento abnormit u psychopatií pohybuje mezi 31 % (Greenblatt a spol., 1944) a 87,5 % (Harty a Gibbsovi, 1942 — cit. Roubíček, Elektroencefalografie, 1959).

Rozdíly — podle Roubíčka — jsou způsobeny jednak nedostatečně vypracovanými kritérii abnormit, jednak nepřesností práce některých laboratoří. Naše vlastní zkušenosti — jak ukážeme ještě dále — rozšiřují právě uvedené důvody o další rozdílné hledisko — stupeň a tíži klinického obrazu.

Nejprve přihlédneme k profilu výsledků EEG vyšetření v naší laboratoři (nativní záznamy, nikoli aktivace) v jednom roce (1964). Vidíme, že z 583 grafů bylo 57 % v mezích normy, 19 % plochých a 24 % grafů vykazovalo větší či menší abnormity.

Profil EEG závěrů

Závěr	Počet	Procent
V mezích normy	336	57
Plochý graf	109	19
Hraniční a lehce abnorm.	69	12
Abnormní	68	12
Celkem	583	100

Porovnáme-li tyto výsledky v témže roce u několika set grafů s klinickými diagnózami a zejména pak s diagnózou psychopatie, zjistíme, že jednotlivé skupiny se od sebe nijak výrazně ne-

liší, že takovéto srovnání není nijak nápadné ani charakteristické ve smyslu toho, co jsme uvedli o elektrických změnách u psychopatií výše.

Profil závěrů EEG ve vztahu k diagnóze

Diagnóza	Normální graf	Plochý graf	Abnormní graf
Psychopatie (nespecif.)	61	37	20
Ostatní dg. (vyjma EP)	97	49	25

Z celkového počtu grafů patřilo tedy 21 % normálních grafů diagnóze psychopatie a 34 % normálních grafů diagnostickým skupinám ostatním. Ploché grafy se rozpadly 13 % do skupiny psychopatií a 17 % do ostatních diagnostických skupin. O abnormní grafy se dělily psychopatie 7 % a ostatní diagnostické skupiny 8 %. Kdybychom skupinu abnormních grafů rozčlenili ještě dále na menší a větší abnormity, zjistili bychom, že u psychopatií — v našem materiálu — připadla 4 % na menší a 3 % na větší abnormity, zatímco u ostatních diagnostických skupin byl poměr obrácený, 3 % na lehčí abnormity a 5 % na abnormity těžší.

Porovnáme-li v právě uvedených grafech obě skupiny — totiž skupinu psychopatií a skupinu ostatních diagnostických kategorií — vzájemně, obdržíme tento výsledek:

Diagnóza	Normální graf	Plochý graf	Abnormní graf
Psychopatie (netříděné)	51,5 %	31,5 %	17 %
Ostatní dg. (vyjma EP)	56 %	29 %	15 %

Na první pohled vidíme, že rozdíl mezi oběma skupinami není naprosto významný. Psychopatie v nativním obraze běžného ročního repertoiru naší laboratoře se nikterak nápadně neodlišují procentem abnormálnosti od ostatních diagnostických skupin, jak bychom mohli očekávat na základě literárních údajů.

Tato skutečnost — podle našeho názoru — je plně dána charakterem vyšetřovaných případů, charakterem práce našeho pracoviště. Ve vojenské základní službě se totiž velmi často klinicky zachytí případy, které by se v civilním životě nedostaly ani k lékařům, natož k psychiatrům. Jsou to tedy převážně lehké klinické formy psychopa-

tií, anomálních osobností, které jsme měli možnost vyšetřit v naší laboratoři, zatímco v jiných laboratořích se podobné případy nevyskytnou, přičemž pod diagnostickou skupinou psychopatií jsou zahrnuty případy vyhraněné a zpravidla těžké.

Skutečnost, že případy námi posuzované jsou vesměs mírného stupně a jejich nativní elektroencefalografický obraz není výrazně odlišný, vnučuje otázku, zda by nebylo možno tento obraz zvýraznit nějakou aktivační metodou.

Vybrali jsme proto 99 případů, vesměs mužů ve věku od 18 do 41 r., nejrůznějších klinických diagnóz, včetně anomálních osobností ve věku 18–22 r., vyšetřovaných v naší elektroencefalografické laboratoři v letech 1964/65, u kterých byl snímán jednak nativní záznam a jednak záznam při aktivaci Bemegridem (20 ccm i.v. za obvyklých standardních kautel). Grafy byly natáčeny na osmisvodovém elektroencefalografu zn. Kaiser, v běžném bipolárním i referenčním zapojení.

Při srovnání závěrů nativního vyšetření podle jednotlivých diagnostických skupin získáme vcelku obdobné závěry, které jsme učinili při podobném šetření u několika set grafů. Při srovnání jsme nyní navíc vyčlenili skupinu eretických psychopatií, abychom si ověřili na vlastním materiálu zkušenost, že agresivita a zvýšená dráždivost vysoce koreluje s velkým procentem elektrických abnormit.

EEG závěr	Diagnostická skupina			
	eretické psychopatie	ostatní psychopatie	ostatní dg	EP
V mezích normy	13	12	13	3
Hraniční graf	5	8	8	5
Lehce abnormní graf	7	3	3	∅
Abnormní graf	2	2	5	1
Ploché grafy	4	3	2	∅
Celkem	31	28	31	9

Při procentuálním srovnání obou základních skupin — psychopatií a ostatních diagnóz — se setkáme opět s naprostou shodou.

	Psychopatie	Ostatní dg.
V mezích normy	25 ... 42 %	13 ... 42 %
Abnormní (více či méně, hraniční)	27 ... 46 % 58 %	16 ... 52 % 58 %
Ploché grafy	7 ... 12 %	2 ... 6 %

Bližší diferenciaci mezi eretickými psychopaty a ostatními podskupinami anomálií netřeba dělat, neboť již z absolutních čísel je zcela evident-

ní, že zde o žádný rozdíl nejde. V celém tomto souboru nápadně vyniká pouze skupina epilepsií (a migrenózních cefalalgii):

	EP	
V mezích normy	3	33 %
Abnormní grafy	6	67 %

Až potud nám tedy naše šetření nepřinášelo nic nového. Zcela typicky a charakteristicky se nám však zvýrazní pohled, když porovnáme výsledky aktivace.

Diagnóza	Aktivace negativní	Aktivace pozitivní
Psychopatie ostatní	25 89 %	3 11 %
Psychopatie eretická	22 71 %	9 29 %
Psychopatie celkem	47 80 %	12 20 %
Ostatní dg (vyjma EP)	24 77 %	7 23 %
Epilepsie (migren. cef.)	2 22 %	7 78 %

I když u psychopatií celkově byla aktivace pozitivní jen ve 20 %, zcela výrazně se nám vyděluje skupina psychopatií eretických, u kterých je aktivace Bemegridem pozitivní ve 29 %, zatímco u ostatních podskupin anomálních osobností je pozitivita pouze 11 %. Tento poznatek obohacuje dosavadní poznatky o výskytu elektrických abnormit u agresivních a kriminálních psychopatií. V mírných případech anomálních eretických osobností nemusí být nativní EEG nijak výrazně charakteristické, nijak výrazně abnormní a nemusí se tedy — v úhrnu — lišit od EEG záznamu u anomální osobnosti jiného typu. Zde pak se může ukázat užitečnou aktivace — speciálně Bemegridem — která zvýrazní dosud latentní a v nativním záznamu neprojevené abnormity u eretiků. A tak nám aktivační metody odstraňují zdánlivý rozpor mezi zjištěními tradovanými odbornou literaturou a našimi vlastními pozorováními:

Závěr

Elektroencefalografické vyšetření u psychopatií má stále své oprávnění, ať už z hlediska odlišení organických (epileptických) onemocnění, tak i z hlediska vnitřní diferenciaci jednotlivých podskupin anomálních osobností, jmenovitě psychopatií eretických. Ačkoli je odbornou literaturou tradováno vysoké procento elektrických abnormit u psychopatií, nemusí být tato skutečnost tak výrazná a zřejmá právě u klinicky lehčích případů anomálnosti.

Zde se také stírá rozdíl mezi eretickými (agresivními) a ostatními psychopaty.

Cenným pomocníkem je aktivace Bemegridem, která zvýrazní dosud latentní a v nativním záznamu neprojevené abnormity, zejména u eretiků.